ESYtieto

3/ 2005 ELÄKESÄÄTIÖYHDISTYKSEN JÄSENLEHTI

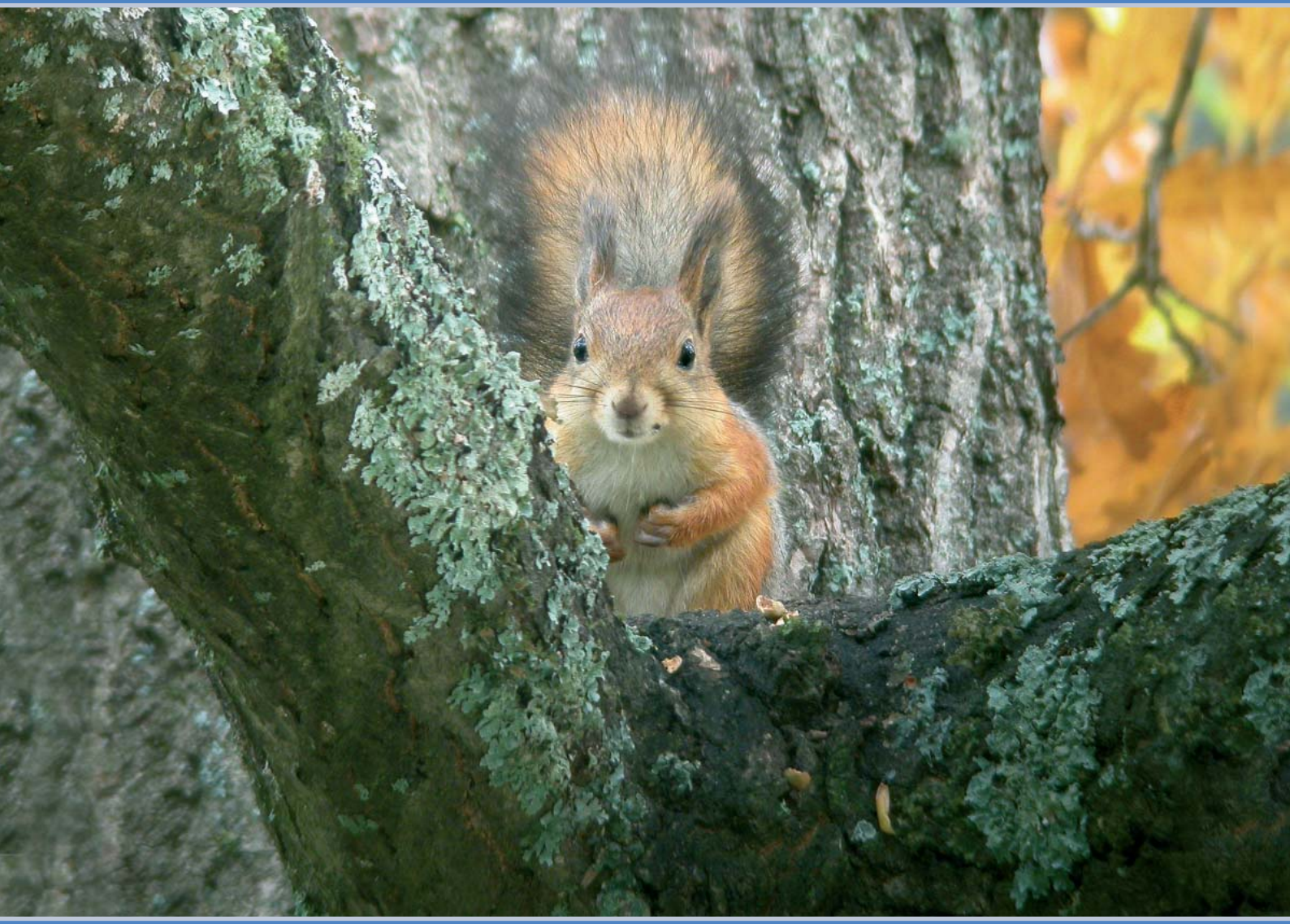

Mikä mättää valmisteluissa? s.3

Kemira GrowHow Oyj:n Eläkesäätiöllä hyvä startti s.8

Eläkekassa vai eläkesäätiö? s. 14

3/2005

Sisältö

3
Pääkirjoitus: Mikä mättää valmistelussa?

4
Esko Haavisto: Osakepainon lisäys vaatii lisää vakavaraisuus-pääomaa - vai vaatiiko?

7
Tärkeitä lukuja vuodelle 2006.
Kalenterivarauksia keväälle 2006.

8
Kemira GrowHow Oyj:n Eläkesäätiöllä hyvä startti.

10
Ismo Heinström: Lisäeläkerahastodirektiivi (2003/41/EY) etenemässä kansalliseksi lainsäädännöksi.

12
Kuvasatoa syksyn koulutustilaisuuksista.

14
Päämatemaatikko Tuula Lempiäinen, Oy Porasto Ab: Eläkekassa vai eläkesäätö?

ELÄKESÄÄTIÖYHDISTYS - ESY RY.
KALEVANKATU 13, 3. KERROS
00100 HELSINKI
PUH. (09) 687 7440
FAKSI (09) 6877 4440
SÄHKÖPOSTI: ETUNIMI.SUKUNIMI@ELAKESAATIOYHDISTYS.FI
WWW.ELAKESAATIOYHDISTYS.FI

ESY tieto

ELÄKESÄÄTIÖYHDISTYKSEN JÄSENLEHTI

Julkaisija
ELÄKESÄÄTIÖYHDISTYS - ESY RY
KALEVANKATU 13, 3. KERROS
00100 HELSINKI
PUH. (09) 687 7440
FAKSI (09) 6877 4440

Päätoimittaja
JOUKO BERGIUS

Toimitus
KEYPRESS OY
KIRSTI TONTTILA
PUH. 040 5050 677

Taitto
SUL JULKAISUT OY
PETRI KUHNO

Kirjapaino
ECAPAINO OY, LAHTI

ISSN 0785-5931

KANSIEN KUVAT:

PETRI KUHNO

KIRSTI TONTTILA

Mikä mättää valmistelussa?

Siirtyvästä toimintapääomasta on väännetty kättä jo vuosia, mutta järkevään ratkaisuun pääseminen tuntuu olevan kovin hankalaa. Kilpailutyöryhmän työn tuloksista on saatu nauttia tänä vuonna: kuusi TEL-eläkesäätiötä on purettu. Työeläkejärjestelmän vakavaraisuus on lähes 30 prosenttia, mutta siirtyvä toimintapääoma olisi vakuutusmatemaatikkojen laskentakaavalla vain 11,8 prosenttia – ja heidän mielestään riittävä.

Palatkaamme vuoteen 2001. Silloin työeläkejärjestelmän avaamisesta kilpailulle keskusteltiin. Asiaa pohtimaan oli perustettu laajapohjainen projektiorganisaatio alatyöryhmineen ja asiantuntijoineen. Työryhmä jätti mietintönsä sosiaali- ja terveysministeri Maija Perholle helmikuussa 2002. Jokainen itseään kunnioittava työryhmän jäsen oli saanut selvitykseen oman Eskon puumerkkinsä. Vakuutusvalvonnan edustaja johti alaryhmää, jonka tehtävänä oli määritellä siirtyvän toimintapääoman määrä ja laatia sille matemaattinen asu; toki ministeriölläkin oli ryhmässä omat edustajansa. Mielipiteitten kirjo takasi, että asioista ei saavutettu yksimielisyyttä. Erimielisyyksiä ja auki jääneitä kysymyksiä ratkomaan asetettiin selvitysmies. Selvitysmiehen työstä järjestettiin kyllä kuulemistilaisuus. Eduskuntaan kuultavaksi kutsuttiin vain niitä, jotka olivat lakiehdotuksen takana.

Siirtyvän vakavaraisuuden lisäksi kilpailuryhmän piti selvittää muitakin kilpailuun liittyviä asioita; yksi tärkeimmistä oli kysymys, kuinka riskiliikkeen puskurointiin liittyvän tasoitusvastuun kanssa tulisi menetellä. Ongelmaan piti löytää ratkaisu. Asia oli kiusallinen: yksi eläkeyhtiöistä oli jo ylittänyt tasoitusvastuulle asetetun ylärajan. Luova ongelman ratkaisu löytää aina keinot vaikeassakin tilanteessa. Puskurin ylärajaa muutettiin niin, että todennäköisyys menettää tasoitusvastuu yhden vuoden aikana on korkeintaan 1 %. Ylärajaa määrättäessä oletettiin, että 97,5 %:n varmuudella pysytään tasoitusvastuun ala- ja ylärajan välissä. Tämä takaisi, ettei tulevaisuudessa ylärajoja kolkuteltaisi.

Suurtyönantajien työkyvyttömyystekniikat sekä eläkesäätiö- että eläkevakuutuspuolella ovat olleet samanlaiset. Tekniikka ei ole tarvinnut tasoitusvastuuta. Tämän perusteella kilpailuryhmässä sovittiin, että rahastonsiirtojen yhteydessä tasoitusvastuuta ei siirretä uuteen perustettuun eläkelaitokseen. Kun suuremmilla sitä ei ole, asiaa on turha pienempienkään työnantajien osalta pohtia. Asia hoidettiin kuntoon eläkevakuutusyhtiölakia muuttamalla.

Selvitysmiehen raportissa ehdotettiin, että tasoitusvastuulle tulisi maksaa laskuperustekoron mukainen tuotto, kun käytäntönä oli rahastokoron 3 %:n mukainen. Selvitysmies oli asettanut kuitenkin rajoitteen työhön: kokonaisuus paloittelemattomana.

Huono valmistelu johtaa jälkipyykkiin

Tämän vuoden aikana on sitten keskusteltu, miten asioita korjattaisiin. Toisaalta on koettu, kuinka vaikeaa on korjata eduskunnan säätämiä lakeja. On unohdettu, että samat henkilöt, jotka aikanaan valmistelivat lait, valittavat nyt muutoksenteon hankaluutta. Huolellisempi ja matemaattisestikin parempi lainvalmistelu olisi kestänyt myös ajan hammasta. Syksyn aikana on eduskunnalle annettu esitys siirtyvän toimintapääoman määrittämiseksi. Viime aikoina on keskusteltu, onko tasoitusvastuun määrän mitoituksessa virhe. Nythän sen todetaan liittyvän tulevaisuuden ennustamisen vaikeuteen. Joka tapauksessa tasoitusvastuulle hyvitettävä korko muuttuu 3 %:sta 6 %:iin ensi vuoden alusta.

Samat matemaatikot ahkeroivat nyt vakavaraisuuden kimpussa. Toimialan uskottavuuden näkökulmasta työssä kannattaisi käyttää korkeatasoista ulkopuolista asiantuntemusta – muuten asiantuntemuksen puutetta kompensoidaan jälleen kerran puskureiden paksuudella. Esko Haaviston vakavaraisuutta käsittelevän artikkelin mukaan nykyisellä noin 30 %:n vakavaraisuustasolla olisi jo nyt mahdollisuus sijoittaa osakkeisiin noin 45 %. Työeläkejärjestelmälle, kuten koko suomalaiselle finanssisektorille olisi eduksi, jos sillä olisi yksi yhteinen, hyvän asiantuntemuksen omaava valvoja.

Keskustelu tuo toivottavasti valmisteluun läpinäkyvyyttä tulevaisuudessa. Toivon jäsenillemme parempaa ja oikeudenmukaisempaa toiminnan vuotta 2006!

Jouluterveisin

Jouko Bergius mittaamassa järjestelmän tasapuolisuutta.

Tutkimusjohtaja Esko Haavisto:

Osakepainon lisäys vaatii lisää vakavaraisuuspääomaa – vai vaatiiko

Työeläkesijoittamista koskevassa keskustelussa etsitään keinoja työeläkemaksun nousupaineen hillitsemiseksi. Tätä päämäärää palvelevana keskeisenä tavoitteena nähdään rahastoitujen eläkevarojen pitkän aikavälin tuottojen nostaminen. Keskeisenä keinona tämän tavoitteen saavuttamiseksi nähdään osakesijoitusten osuuden lisääminen eläkevarojen sijoittamisessa.

Kun osakkeiden osuuden lisääminen kasvattaa tuotto-odotusten lisäksi myös sijoitustuottojen vuosittaista vaihtelua, nousee luonnollisesti esiin kysymys siitä, minkälaiset riskipuskurit eläkelaitoksilla tai eläkejärjestelmällä tulisi olla, jotta tämä vaihtelu kestetään.

Suomen työeläkejärjestelmä on vain osittain rahastoiva. Suurin osa kunkin vuoden työeläkkeistä maksetaan suoraan kyseisenä vuonna kerättävistä eläkemaksuista eikä rahastoiduista eläkevaroista. Kun väestön ikärakenteen muuttuessa eläkkeellä olevien määrä kasvaa suhteessa aktiiviväestön määrään ja vuosittain maksettavien eläkkeiden määrä kasvaa, syntyy painetta aktiiviväestön palkkoihin kohdistuvien eläkemaksujen nousuun. Tätä painetta voitaisiin kuitenkin lieventää, jos tulevia eläkkeitä varten sijoitetuille rahastoiduille varoille saatavaa tuottoa voitaisiin nostaa. Osakesijoitusten osuuden lisääminen keinona sijoitustuottojen nostamiseen tuntuu erityisen houkuttelevalta vallitsevassa korkoympäristössä, jossa korkosijoituksille saatavat tuotot ovat poikkeuksellisen matalia. Korkosijoituksille saatavissa olevat tuotot ovat kovin vaatimattomia suhteessa vuoden 2005 vallinneen 5,5 %:n laskuperustekoron mukaiseen tuottovaatimukseen rahastoiduille eläkevaroille ja kun laskuperustekorko nousee 6 %:iin vuoden 2006 alusta, korkosijoitusten tuoton vaatimattomuus korostuu entisestään.

Nykyinenkin vakavaraisuuskehikko antaa mahdollisuuksia osakesijoitusten osuuden lisäämiseen

Eläkesäätiöiden ja -kassojen keskimääräinen vakavaraisuusasema on vahva, mikä antaisi mahdollisuuden osakesijoitusten osuuden kasvattamiseen nykyisenkin vakavaraisuuskehikon puitteissa.

Oheisessa taulukossa on esitetty TELAn sijoitustilastoon perustuva TEL-eläkesäätiöiden – ja -kassojen sijoitusjakauma syyskuun 2005 lopussa tätä artikkelia varten TELAlta ESYn luvalla saaduilla lisätiedoilla täydennettynä. (Saadut TELAn sijoitustilastoa täydentävät lisätiedot koskevat mm. joukkolainojen jakautumista julkisyhteisöjen ja yritysten joukkolainoihin, osakesijoitusten maantieteellistä jakaumaa sekä kiinteistösijoitusten jakaumaa.) Esitetylle sijoitusjakaumalle laskettu vakavaraisuusraja on 10,4 % ja tavoitevyöhykkeen alaraja näin ollen 20,8 %.

TEL-eläkesäätiöiden ja -kassojen yhteenlasketun salkun sijoitusjakauma ja sille laskettu vakavaraisuusraja syyskuun 2005 lopussa

Rahamarkkinasijoitukset	8,0 %
Obligaatiot	27,1 %
Yrityslainat	22,3 %
Suomalaiset osakkeet	11,8 %
Eurooppalaiset osakkeet	6,1 %
Globaalit osakkeet	9,3 %
Listaamattomat osakkeet	0,8 %
Liikekiinteistöt	11,5 %
Asuinkiinteistöt	2,5 %
Hedge-rahastot	0,7 %
Yhteensä	100,0 %
- josta osakkeet, %	28,0 %
- josta korkosijoitukset, %	57,4 %
- josta kiinteistöt, %	14,0 %
Vakavaraisuusraja	10,4 %

TEL-eläkesäätiöillä ja -kassoilla oli toimintapääomaa syyskuun 2005 lopussa 1831 miljoonaa euroa ja vastuuvelkaa yhteensä 5798 miljoonaa euroa. Keski-

Kuvio 1.

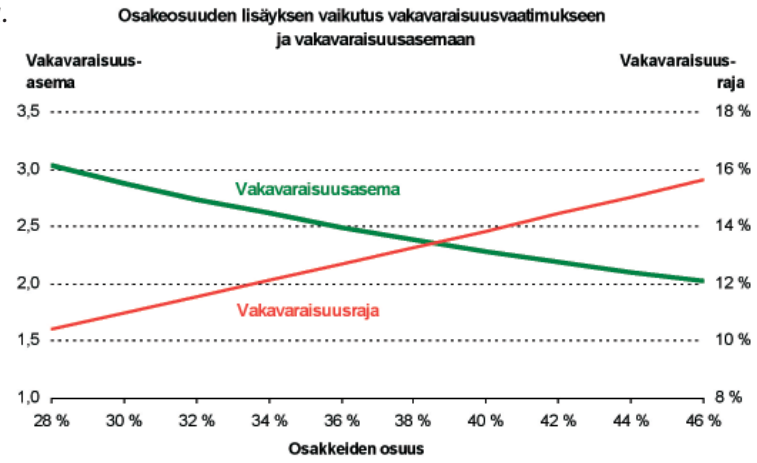

Kuvio 2.

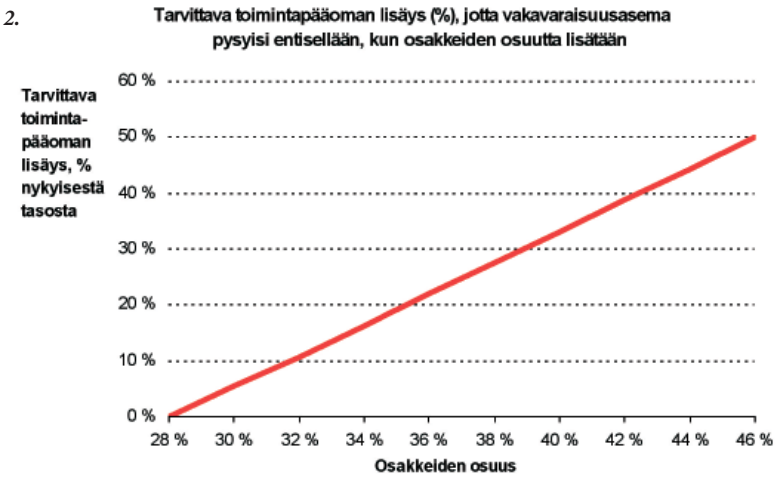

määräinen vakavaraisuusaste oli näin ollen 1831/5798 = 31,6 %.
Kun yhteenlasketun sijoituskannan mukainen vakavaraisuusraja on 10,4 %, keskimääräinen vakavaraisuusasema oli siten 31,6 %/10,4 % = 3,04. Keskimääräinen vakavaraisuusasema oli siis varsin vankasti tavoitevyöhykkeen alarajan eli arvon 2 yläpuolella.

Mutta miten vakavaraisuusasema muuttuisi, jos osakkeiden osuutta sijoituksista lisätään? Kuvio 1 kuvaa vakavaraisuusvaatimuksen nousua, kun osakepainoa kasvatetaan nykyisestä. Toinen käyrä kuviossa kuvaa siitä seuraavaa vakavaraisuusaseman muutosta olettaen, että toimintapääoma säilyy ennallaan ja muiden omaisuuslajien paino salkussa alenee tasasuhteisesti osakkeiden painon noustessa. Kuviosta voidaan lukea, että jos sallitaan vakavaraisuusaseman laskeminen tavoitevyöhykkeen alarajalle eli arvoon 2, osakkeiden osuus voitaisiin nostaa eläkesäätiöiden ja -kassojen yhteenlaskettua salkkua tarkasteltaessa nykyisestä 28 %:sta 46 %:iin ilman toimintapääoman kasvattamista. On tietysti muistettava, että yksittäisten säätiöiden ja kassojen tilanteet voivat tietenkin merkittävästikin poiketa tästä kokonaiskuvasta.

Entä kuinka paljon lisää toimintapääomaa pitäisi kasvattaa, jotta vakavaraisuusasema pysyisi nykyisenä, kun osakkeiden osuutta sijoituksista lisätään? Kuvio 2 kertoo tarvittavan toimintapääoman lisäyksen prosentteina nykyisestä toimintapääoman määrästä. Kuviosta nähdään, että jos osakkeiden osuus nostettaisiin 40 %:iin sijoitussalkusta, vakavaraisuusaseman pitäminen ennallaan nykyisessä vakavaraisuuskehikossa edellyttäisi toimintapääoman lisäämistä kolmanneksella nykyisestä.

Markkinalähtöisempi riskitarkastelu sallisi suuremman osakesijoitusten osuuden lisäämisen

Vakavaraisuuskehikon taustalla oleva ajattelu on lähtenyt siitä, että vakavaraisuusrajan suuruinen toimintapääomapuskuri varmistaa sen, että vuoden horisontilla eläkevastuut ovat täysin katettu 97,5 %:n todennäköisyydellä. Tavoitevyöhykkeen alarajan suuruisen toimintapääomapuskurin pitäisi puolestaan riittää siihen, että eläkevastuut on täysin katettu kolmen vuoden horisontilla 95 %:n todennäköisyydellä. Tässä otetaan siis huomioon se, että toimintapääomapuskuria nakertavia huonoja sijoitusvuosia saattaa sattua useita perätysten.

Näitä todennäköisyyksiä laskettaessa käytetään vakavaraisuusasetukseen aikanaan kirjattuja olettamia eri omaisuuslajien tuotosta, riskistä ja keskinäisistä korrelaatioista, joiden kommentoinnista tässä yhteydessä pidättäydyn. Vakavaraisuuskehikosta käynnissä olevan keskustelun tuloksena mahdollisesti tapahtuvat muutokset ovat vielä arvailujen varassa. Oletettavasti vakavaraisuusvaatimukset muuttuvat kuitenkin siihen suuntaan, että tulevaisuudessa vakavaraisuusvaatimus heijastaa sijoitussalkun todellista riskipitoisuutta paremmin kuin nykyinen vakavaraisuuskehikko.

Miten sitten vakavaraisuusvaatimuksen asettaminen todellisten riskien perusteella voisi muuttaa vakavaraisuusvaatimusta nykyisestä? Seuraavassa tarkastelussa todellisen riskin mukaista vakavaraisuustarvetta on haarukoitu laskemalla vakavaraisuustarve Nordea Investment Managementin seuraavan 10 vuoden sijoitushorisontille arvioimilla tuotoilla, riskeillä ja korrelaatioilla eri omaisuuslajeille. Laskelmassa käytetyt tuotto-odotukset sekä volatiliteetti- ja korrelaatioestimaatit ovat samoja, joita Nordea Investment Managementissa käytämme mm. eläkesäätiöille ja -kassoille tekemissämme sijoitussalkkujen rakenneoptimoinneissa. Nämä parametriestimaatit perustuvat Nordean laajaan vuosittain päivitettävään analyysityöhön. Volatiliteetti- ja korrelaatioestimaatit perustuvat pääsääntöisesti kunkin omaisuuslajin markkinatuottojen käyttäytymiseen seitsemän viime vuoden aikana.

Nordea Investment Managementin parametreja käyttäen eläkesäätiöiden ja -kassojen syyskuun lopun yhteenlasketun salkun odotettavissa oleva keskimääräinen vuosituotto seuraavan 10 vuoden aikana on 5,3 % ja tuotonvaihtelun voimakkuus eli volatiliteetti 5,9 %. Näiden parametrien mukainen vakavaraisuusraja (eli toimintapääoman määrä, joka varmistaa, että eläkevastuut on täysin katettu 97,5 % todennäköisyydellä vuoden horisontilla) on 9,1 % ja

Kuvio 3.

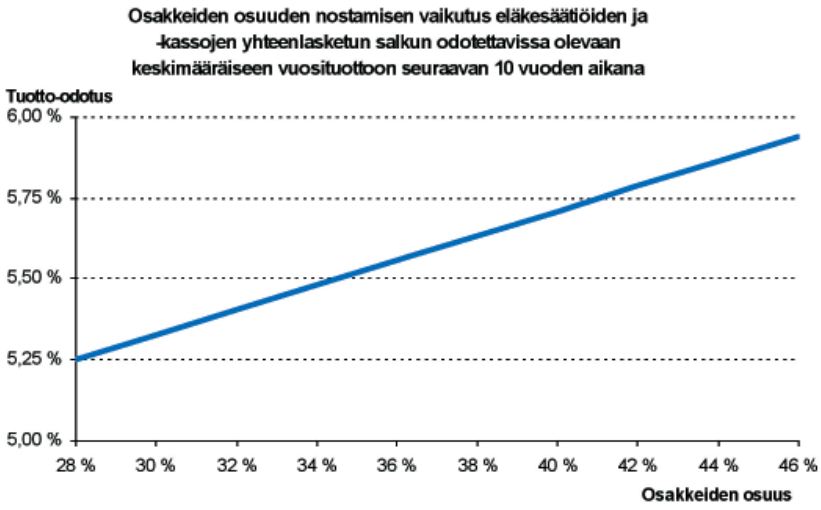

tavoitevyöhykkeen alaraja 18,1 %.

Tähän todellisten riskien arviointiin perustuvaan vakavaraisuustarpeeseen suhteutettuna eläkesäätiöiden ja -kassojen vakavaraisuusasema olisi 3,48. Jos sallitaan vakavaraisuusaseman laskeminen tämän tarkastelutavan avulla määritetylle tavoitevyöhykkeen alarajalle eli arvoon 2, osakkeiden osuutta voitaisiin nostaa nykyisestä 28 %:sta jopa 52 %:iin.

Nordea Investment Managementin tuotto-olettamilla laskettu 5,3 % keskimääräinen odotettavissa oleva vuosituotto eläkesäätiöiden ja -kassojen yhteenlasketulle salkulle puoltaa omalta osaltaan osakkeiden osuuden lisäämistä eläkesijoituksissa. Keskimääräisen vuosituotto-odotuksen jääminen laskuperustekorkoa alemmaksi heijastaa vallitsevan matalien korkojen ympäristön vaikutusta odotettavissa oleviin tuottoihin. Tuotto-odotukset on muodostettu ottaen huomioon nyt vallitsevan korkotason ja sen odotetun normalisoitumisen vaikutukset eri omaisuuslajien odotettavissa oleviin tuottoihin. Näin johdetut tuotto-odotukset ovat alemmat kuin ne tuotto-olettamat, jotka ovat laskuperustekoron laskukaavan perustana.

Kuviossa 3 on esitetty osakkeiden osuuden lisäämisen vaikutus eläkesäätiöiden ja -kassojen yhteenlasketun salkun tuotto-odotukseen olettaen, että muiden omaisuuslajien paino salkussa alenee tasasuhteisesti osakkeiden painon noustessa. Kuviosta nähdään, että osakkeiden osuuden nostaminen 46 %:iin eli tasolle, jossa vakavaraisuuskehikon mukaan laskettu vakavaraisuusasema olisi nykyisellä toimintapääomalla tavoitevyöhykkeen alarajalla, jättäisi tuotto-odotuksen vielä alle 6 %:n.

Järjestelmätason riskipuskurilla voidaan vähentää eläkelaitoskohtaisten vakavaraisuuspuskurin tarvetta

Eläkejärjestelmän riski on pelkistetysti ilmaistuna riski siitä, riittävätkö rahat luvattujen eläkkeiden maksamiseen vai eivät. Näinkin yksinkertaisesti ilmaistuna eläkejärjestelmän riskiin liittyy monta liikkuvaa osaa, ”luvatuista eläkkeistä” alkaen. Eläkelupauksen luonnettakin voidaan muuttaa, kuten odotetun elinajan kertoimen taannoinen lisääminen eläkkeen suuruuden määräytymiseen osoitti. ”Rahojen riittäminen” puolestaan riippuu siitä, missä määrin eläkelupauksen edellyttämää maksuvelvoitetta sovitaan katettavaksi muilla tavoin kuin rahastoiduilla eläkevaroilla. Järjestelmätasolla ajatellen ”rahojen riittävyys” on siis viime kädessä sopimuskysymys.

Se, missä määrin järjestelmätason joustoa eläkejärjestelmään leivotaan sisään, vaikuttaa siihen, missä määrin riskipuskureita tarvitaan eläkelaitoskohtaisesti. Järjestelmätason joustoa tulisi esimerkiksi siitä käynnissä olevassa keskustelussa esitetystä mahdollisuudesta, että laskuperustekorko –tai mitä nimitystä tultaneenkin käyttämään korosta, joka määrää sen, paljonko rahastoituja eläkevaroja kunakin vuonna kartutetaan- tehtäisiin riippuvaiseksi sijoitusmarkkinoilta todellisesta kehityksestä. Hyvien sijoitustuottojen vuosina rahastoituja eläkevaroja kerrytettäisiin enemmän ja huonompina vuosina vähemmän.

Rahastoitujen eläkkeiden vuosittaisen kerrytysvaateen tekeminen riippuvaiseksi sijoitustuotoista vähentäisi todennäköisyyttä sille, että esimerkiksi entistä suuremman osakemarkkinaherkkyyden vuoksi ajauduttaisiin tilanteeseen, jossa osakemarkkinoiden tuotonvaihtelut uhkaisivat johtaa tilanteeseen, jossa varat eivät riitäkään kattamaan eläkevastuuta. Kerrytysvaateen tekeminen sijoitustuotoista riippuvaiseksi toisi nimittäin järjestelmään uuden riskipuskurin: alemman kerrytysvaateen avulla vähennettäisiin huonona vuonna sijoitustappioiden toimintapääomaa nakertavaa vaikutusta. Tämä tekisi mahdolliseksi nykyistä suuremman osakesijoitusten osuuden nykyisellä varmuustasolla ilman, että laitoskohtaista toimintapääomaa välttämättä lisättäisiin.

Vuosittaisen kerrytysvaateen joustaminen myös ylöspäin olisi tietysti tärkeä osa järjestelmää: hyvinä sijoitusvuosina rahastoituja eläkevaroja voitaisiin kartuttaa keskimääräistä enemmän. Jos kerrytysvaateen jousto johtaisi suurempaan osakkeiden osuuteen ja sitä kautta korkeampiin keskimääräisiin sijoitustuottoihin, keskimääräinen tahti, jolla rahastoituja eläkevaroja kerrytettäisiin, voisi olla nykyistä nopeampi.

...JATKUU SIVULLA 15.

Lähteet:
Eläkesäätiöiden ja -kassojen yhteenlasketut sijoitukset: TELA/Reijo Vanne
Eläkesäätiöiden ja -kassojen yhteenlaskettu toimintapääoma ja vastuuvelka: ESY
Laskelmat: Nordea Investment Management/ Martti Forsberg

Artikkelin kirjoittaja Esko Haavisto toimii tutkimusjohtajana Nordea Investment Managementissa. Artikkelissa esitetyt näkemykset eivät välttämättä vastaa Nordea-konsernin kantaa.

TÄRKEITÄ LUKUJA VUODELLE 2006

TEL-vakuutusmaksu keskimäärin	2006	2005
(% palkkasummasta)	%	%
Vanhuuseläkeosa	3,0	3,0
Työkyvyttömyyseläkeosa	2,0	1,3
Työttömyyseläkeosa	0,0	0,3
Tasausosa	16,1	16,3
Muut osat	1,0	1,0
Hyvitykset	-0,5	- 0,3
Keskimääräinen TEL:n tariffimaksu	**21,6**	**21,6**

- **Työnantajan osuus keskimäärin 16,8 % (16,7 % / 2005)**

- **Pientyönantajat saavat vuonna 2006 erillisen alennuksen, jonka suuruus on 0,6 % palkkasummasta (sisältää työntekijöiden osuuden). Alennuksella on tarkoitus alentaa tasoitusvastuun työkyvyttömyysosaa.**

- **Työntekijän osuus**
- 18-52 vuotiailla 4,3 % (4,6 % vuonna 2005)
- 53-67 vuotiailla 5,4 % (5,8 % vuonna 2005)

TEL-indeksit ja palkkakerroin vuonna 2006

Työeläkeindeksi	**2081 (+ 1,66 %)**
Puoliväli-indeksi	**2246 (+ 2,51 %)**
Palkkakerroin	**1,063 (+ 3,4 %)**

- Työeläkeindeksiä käytetään maksussa olevien eläkkeiden tarkistamiseen.
- Puoliväli-indeksiä käytetään eläkkeiden laskemiseen niissä tapauksissa, joissa eläke lasketaan ennen vuotta 2005 olleiden säännösten mukaan.
- Palkkakerrointa käytetään vuodesta 2005 lähtien työaikaisten ansioiden, yrittäjätulojen ja työeläkelaeissa säädettyjen rajamäärien sekä vapaakirjojen tarkistamiseen.

TEL:n piiriin kuuluvan ansioraja 243,79 euroa/kk

TEL-laskuperustekorko 1.1.2006 alkaen 6,0 % (5,5 %)

Lisäeläketurvan laskuperustekorko

Lisäeläketurvan laskuperustekorko vuonna 2006 on enintään 3,85 %. Eläkesäätiöt ja eläkekassat voivat hakea turvaavan korkokannan väliltä 3,5 - 3,85 prosenttia.

Yrittäjäeläkkeet 2006

YEL-työtulon alaraja, 5 850,92 euroa/vuosi
YEL-työtulon yläraja, 97 605,09 euroa/vuosi

YEL-maksu
- **18-52-vuotiailla 20,8 %**
- **53-67-vuotiailla 21,9 %**
- **25 % alennus aloittavalle yrittäjälle ensimmäisen 48 kuukauden ajan.**

KALENTERIVARAUKSIA KOULUTUSTILAISUUKSIIN KEVÄÄLLÄ 2006

ELÄKESÄÄTIÖIDEN JA ELÄKEKASSOJEN KEVÄTSEMINAARI
- **16.-17. toukokuuta 2006, Hotelli Olympia, Tallinna**

Eläkesäätiöyhdistyksen perinteinen Kevätseminaari on suunnattu eläkesäätiöille ja eläkekassoille sekä näiden sidosryhmille.

SIJOITUSTOIMINTA ELÄKESÄÄTIÖISSÄ JA ELÄKEKASSOISSA -SEMINAARI
- **25. huhtikuuta 2006, Ravintola Savoy, Helsinki**

Seminaari on suunnattu eläkesäätiöiden ja eläkekassojen sijoitustoiminnasta vastaaville ja näiden sijoitustoiminnassa mukana oleville henkilöille.

ELÄKESÄÄTIÖIDEN JA ELÄKEKASSOJEN HALLITUSTEN JÄSENTEN KOULUTUS
- **7.-8. maaliskuuta 2006, Helsingin Messukeskus, Messuaukio 1**

Eläkesäätiöiden ja -kassojen hallitusten jäsenille suunnatussa seminaarissa
käsitellään laajasti eläkesäätiö- ja eläkekassatoiminnan hoitamisessa ja hallinnossa tarvittavia perusteita.

Kaikkien koulutustilaisuuksien ajankohdat löytyvät niiden vahvistuttua Eläkesäätiöyhdistyksen kotisivuilta www.elakesaatioyhdistys.fi . Lisäksi eläkesäätiöiden ja eläkekassojen yhteyshenkilöille lähetetään erikseen kutsu sekä ohjelma koulutuksista sähköpostitse noin kaksi kuukautta ennen tilaisuuksia.
Tervetuloa tilaisuuksiin, tavataan oppimisen merkeissä!

Eläkesäätiöyhdistys - ESY ry

Konsernin vahva tuki turvana

Kemira GrowHow Oyj:n Eläkesäätiöllä hyvä startti

Kemira GrowHow Oyj:n Eläkesäätiön hallitus vasemmalta: Voitto Riekkinen, Paula Pöntynen, Kari Toijala, Eero Sipilä, Heikki Liukas ja Jouko Toivonen.

Kemira GrowHow Oyj:n Eläkesäätiö syntyi vuonna 2003 vanhojen säätiöiden jatkajaksi Kemiran konsernin jakautuessa yhtiöihin. Ensimmäiset vuodet soljuivat vielä konsernin turvallisessa ohjauksessa, mutta nyt on takana itsenäinen toimintavuosi.

Helppoa ei ole ollut, mutta historia jo velvoitti – ja nyt olemme siitä tyytyväisiä, sanoo säätiön asiamies ja Kemira GrowHow Oyj:n henkilöstöpalvelupäällikkö **Kari Toijala**.

Kemira GrowHow Oyj:n Eläkesäätiö on AB-säätiö, jossa lisäedun piirissä on noin 1000 jäsentä ja lakisääteisen eläkevakuutuksen piirissä noin 730. Lisäeläkejärjestelmä suljettiin vuoden 1990 lopussa. Eläkevastuut ovat yhteensä noin 200 miljoonaa euroa ja sijoitettava pääoma noin 220 miljoona euroa. Eläkesäätiöön kuuluvat työnantajina Kemira GrowHow Oyj ja Kemphos Oy.

Kemira GrowHow Oyj:n Eläkesäätiöllä ei ole yhtään palkattua työntekijää, vaan kirjanpito, laskentatoimi ja eläkkeiden hoito on ulkoistettu Porastolle.

– Ulkoistaminen on ollut todella järkevä ratkaisu, sanoo hallituksen puheenjohtaja **Eero Sipilä**.

– Näin saamme parhaan mahdollisen asiantuntemuksen käyttöömme, hän takaa. Muut tehtävät hoituvat omien toimien ohella talon sisällä. Asiamies Kari Toijalan lisäksi säätiön tehtävät on jaettu siten, että sijoitustoiminnasta vastaa Paula Pöntynen sijoitustoimikunnan kanssa ja säätiön hallituksen puheenjohtajana toimii paikallisjohtaja Eero Sipilä – tuttu mies jo Poraston ajoilta. Hallitukseen kuuluvat Pöntysen ja Sipilän lisäksi työnantajan nimeämänä Heikki Liukas ja toimintapiiriin kuuluvien henkilöiden edustajina Voitto Riekkinen ja Jouko Toivonen. Jokaisessa toimipaikassa on eläkeasioille oma yhdyshenkilö.

Varainhoidosta vastaa oma sijoitustoimikunta, jonka puheenjohtajana on Paula Pöntynen. Toimikunta tekee kerran vuodessa sijoitussuunnitelman ja sen mukaan salkun rakennetta muutetaan. Apuna käytetään alan konsulttiyritystä. Tiukan kisan voittajaksi selviytyi Mandatum, jonka kanssa on nyt tiivis yhteistyö.

– Lähtökohta vuonna 2003 oli hyvä ja sen jälkeen sijoitusmarkkinat ovat toimineet odotusten mukaisesti, sanoo **Paula Pöntynen**.

– Emme ota suuria riskejä. Yli 80 prosenttia sijoituksistamme on rahamarkkinoilla, osakkeissa on 12 prosenttia ja loput takaisinlainauksessa. Osakeosuutta kasvatamme nyt varovaisesti, sanoo Pöntynen.

– Olimme varautuneita alkuvuosien vaikeuksiin. Kemira GrowHow Oyj:n Eläkesäätiötä rasittavat samat ongelmat kuin muitakin aloittelevia kassoja ja säätiöitä. Sellaisia ovat laskuperustekoron nosto, tiukka valvonta ja tarkat säännöt.

– Haluaisimme enemmän joustoa, sanoo Paula Pöntynen.

Miksi eläkesäätiö?

Jo historia velvoitti jatkamaan eläkesäätiötä. Kemiralla oma eläkesäätiö on toiminut 1960-luvulta lähtien. A-puolella on luontevaa, että vastuut hoidetaan itse. B-puolella vakuutettuja on vain vähän. Jos vahvaa säätiöhistoriaa ei olisi ollut, olisi ratkaisu saattanut näinä kuohuntaaikoina olla toinen.

– Ei ole ollut helppoa, toteaa Kari Toijala. Liikkumavara on kapea ja kilpailutilannetta ei ole. Kentällä on paljon parantamisen varaa.

– Uskon, että kilpailu avautuu aidosti ja lainsäädäntöä ja säätelyä tullaan muuttamaan, sanoo Paula Pöntynen. Pöntynen ennustaa lähivuosien säätiöiden ja TEL-vakuuttajien olevan samalla viivalla kilpailutilanteessa.

Alan kattojärjestö on Paula Pöntysen mukaan hyvin ajan hermolla ja ajanut aktiivisesti säätiöiden ja kassojen etuja. Se, että yhdistyksessä on johtohenkilö, joka tuntee sekä vakuutusalan että säätiökentän, näkyy myös ulospäin. – Näin osataan kaivaa epäkohdat esiin, sanoo Pöntynen.

Pöntystä ihmetyttää nykyinen kilpailutilanne, joka on selkeästi EU-säädösten vastainen. Joko se on valtiovallan taholta lipsahdus – tai tarkoitushakuista.

– Jos se on jälkimmäistä, pidän sitä kyllä aika erikoisena, hän lisää.

Pöntynen ymmärtää, että nykyisellä käytännöllä ei löydy halukkuutta uusien säätiöiden perustamiseen. –Tällä hetkellä se on aika monimutkaista, hän sanoo. Kemira GrowHow Oyj:n Eläkesäätiöllä oli kuitenkin onnea matkassa ja startti on onnistunut.

Median silmässä

Pöntystä hämmästyttää myös syksyn vilkas keskustelu alan tapahtumista medioissa.

– Puurot ja vellit ovat vähän menneet sekaisin. Puhutaan vain vakuutusyhtiöistä ja unohdetaan, että asiat koskevat kipeästi myös säätiöitä ja kassoja. Meidän alaamme ei ole otettu riittävästi huomioon. Eläkesäätiöt ajavat etujaan kattojärjestönsä Eläkesäätiöyhdistyksen kautta. Yhdistys on tehnyt kyllä hyvää työtä, mutta kenttä ja sen ongelmat eivät ole päässeet tarpeeksi julkisuuteen. Yrityksissä eläkesäätiötoiminta on marginaalitoimintaa ja osa henkilöstöpalvelua. 60-luvulla se oli tapa sitouttaa henkilöstö yritykseen. Nyt eletään eri maailmassa.

Entä eläkesäätiökentän tulevaisuus? Paula Pöntynen näkee kuitenkin valoa tunnelin päässä.

– Ei ihminen muutu. Ne, jotka ovat tänä päivänä työelämässä jäävät myös eläkkeelle. Se on saavutettu etu. Eläkesäätiöt ovat hoitaneet kenttänsä hyvin. Ainakin ne pystyvät maksamaan eläkkeensä myös tulevaisuudessa. Yleisesti ottaen Suomen järjestelmä on hyvä muihin maihin verrattuna.

– Kauhuskenaariot eivät täällä toteudu. Ongelmana tulee olemaan, että meilläkin on kohta enemmän ihmisiä leirissä kuin metsällä. Maksajia on yhä vähemmän. Jotain uutta pitäisi tuoda työelämään, että työntekijät jaksaisivat pitempään. Paula Pöntynen ehdottaa joustoa 60+ -työikäisille. Pehmeä lasku eläkkeelle toisi pitempään jaksamista vaikka osa-aikaisena työelämässä ja parempia eläkevuosia. Ikääntyneet ja nuoret pitäisi meillä saada työelämässä tasapainoon, sanoo Kari Toijala.

TEKSTI JA KUVA: KIRSTI TONTTILA

KEMIRA GrowHow
partnership • knowledge • solutions

Kemira GrowHow Oyj on tänä päivänä yksi Euroopan johtavista lannoitteiden ja eläinrehufosfaattien tuottajista. Sen päätuotteita ovat korkealaatuiset lannoitteet ja räätälöidyt ratkaisut ja palvelut kasvinviljelyyn, eläinrehuissa käytettävät fosfaatit sekä eri teollisuudenalojen tarvitsemat kemikaalit.

Suomen ensimmäinen lannoitetuottaja Kemira perustettiin vuonna 1920. Vuonna 1994 Kemiran liiketoimintayksiköt yhtiöitettiin kokonaan omistettuihin tytäryrityksiin: Kemira Agro Oy, Kemira Chemicals Oy, Kemira Fibres Oy, Kemira Pigments Oy ja Tikkurila Oy. Samassa yhteydessä Kemiran osakkeet listattiin Helsingin Pörssiin.

Vuonna 2004 Kemira GrowHow`n liikevaihto oli 1 155 miljoonaa euroa ja yhtiön palveluksessa on noin 2900 henkilöä maailmanlaajuisesti.

Ismo Heinström:

Lisäeläkerahastodirektiivi (2003/41/EY) etenemässä kansalliseksi lainsäädännöksi

Eläkesäätiöillä ja eläkekassoilla on vahvat perinteet suomalaisten eläketurvan järjestäjänä. Eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa on perinteisesti hoidettu sekä lakisääteistä eläketurvaa että ammatillista lisäeläketurvaa. Eläkesäätiö- tai kassamuodossa järjestetty ammatillinen lisäeläketurva on ollut työnantajalle taloudellisesti edullinen tapa työntekijöiden lisäeläketurvan järjestämiseksi.

Vapaaehtoinen lisäeläketurva on vuosien saatossa kasvattanut mielenkiintoaan sekä työnantajien että työntekijöiden parissa. Työnantajille vapaaehtoinen lisäeläketurva tarjoaa mahdollisuuden kilpailla osaavasta työvoimasta, palkita ja kannustaa työntekijöitä. Työntekijöiden näkökulmasta vapaaehtoinen lisäeläketurva tarjoaa mahdollisuuden aikaisempaan eläkkeelle siirtymiseen tai parempitasoiseen turvaan vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalta. Mistä siis johtuu, että vapaaehtoista lisäeläketurvaa hoitavia eläkesäätiötä tai eläkekassoja ei ole perustettu vuosiin?

Työnantajan järjestämä vapaaehtoinen lisäeläketurva voidaan jakaa kollektiiviseen ammatilliseen lisäeläketurvaan (etuusperusteiseen ja maksuperusteiseen) sekä yksilölliseen eläkevakuutukseen. Suosiotaan on nostanut erityisesti työnantajan järjestämä maksuperusteinen vapaaehtoinen lisäeläketurva ja yksilöllisen eläkevakuutuksen puolella sijoitussidonnaiset eläkevakuutukset.

Eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa ei kuitenkaan ole ollut mahdollista järjestää maksuperusteista lisäeläketurvaa, jossa työntekijöiden etuudet määräytyvät työnantajan ja työntekijän yhdessä suorittamien maksujen ja niille tulleiden sijoitustuottojen perusteella. Vain maksuperusteisessa lisäeläkejärjestelyssä työnantajalle ei aiheudu lisäkustannuksia työntekijän työsuhteen päättymisen tai eläkkeellä jäämisen jälkeen.

Suomen lainsäädäntöön implementoitava lisäeläkerahastodirektiivi koskee EU-jäsenvaltioissa eläkerahastoissa järjestettävää maksuperusteista ja etuusperusteista ammatillista lisäeläketurvaa. Suomessa direktiivi tulee ensi sijassa koskemaan eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa järjestettyä vapaaehtoista lisäeläketurvaa.

Direktiivin keskeinen tarkoitus on ollut rahoituspalveluiden todellisten sisämarkkinoiden luominen ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoaville eläkelaitoksille. Eduskunnalle jätetty hallituksen esitys ei kuitenkaan mahdollistaisi lainkaan maksuperusteisen lisäeläketurvan järjestämistä suomalaisissa eläkesäätiöissä ja -kassoissa. Suurin huomio hallituksen esityksessä kiinnittyykin siihen, että sitä valmisteltaessa ei ole lainkaan otettu kantaa eläkesäätiöiden, eläkekassojen ja henkivakuutusyhtiöiden kilpailuasemaan. Eläkesäätiöiden eläkekassojen ja henkivakuutusyhtiöiden toimintaan kuitenkin sovelletaan kilpailulainsäädäntöä normaalein periaattein.

Sosiaali- ja terveysministeriö valmisteli hallituksen esityksen direktiivin implementoimiseksi Suomen lainsäädäntöön virkamiestyönä. Sosiaali- ja terveysministeriö ei hallituksen esitystä valmistellessaan pyytänyt hallituksen esityksen luonnoksesta Kilpailuviraston lausuntoa, vaikka Eläkesäätiöyhdistys omissa lausunnoissaan toi tämän toistuvasti esille.

Direktiivin johdanto-osaan on kirjoitettu komission tavoite, että direktiiviä implementoitaessa on tärkeä varmistaa, että se ei johda kilpailun vääristymiseen ei saanut hallituksen esityksessä minkäänlaista huomiota.

Maksuperusteisen lisäeläketurvan järjestäminen Suomessa

Tällä hetkellä maksuperusteista kollektiivista lisäeläketurvaa voidaan järjestää vain suomalaisessa tai ulkomaisessa henkivakuutusyhtiössä.

Hallituksen esityksessä maksuperusteisen lisäeläketurvan järjestämistä laajennetaan niin, että suomalainen konserni voisi perustaa toiseen EU-jäsenvaltioon eläkerahaston järjestämään maksuperusteista lisäeläketurvaa suomalaisille ja ulkomaalaisille työntekijöilleen. Lisäksi ulkomainen konserni voisi perustaa Suomeen eläkerahaston, jossa järjestettäisiin ulkomaalaisten työntekijöiden maksuperusteinen ja etuusperusteinen lisäeläketurva, mutta suomalaisten työn-

tekijöiden osalta vain etuusperusteinen lisäeläketurva.

Euroopan unionin tavoite yhtenäisten sisämarkkinoiden luomiseksi

Lisäeläkerahastodirektiivin lähtökohta oli rahoituspalvelujen sisämarkkinoiden luominen lisäeläkkeitä tarjoaville eläkelaitoksille. EU:n sisämarkkinoita koskevien säännösten perusteella vakuutusmarkkinat on avattava ulkomaiselle kilpailulle.

Euroopan unionin yhtenäiset sisämarkkinat on toteutettu henkivakuutusyhtiöille, jotka voivat tarjota sekä maksuperusteista että etuusperusteista lisäeläketurvaa missä tahansa EU-jäsenvaltiossa.

Hallituksen esityksessä sisämarkkinoita raotetaan niin, että suomalainen konserni voisi perustaa eläkerahaston jonkin EU-valtion alueelle hoitamaan suomalaisten työntekijöiden lisäeläketurvaa, mutta se ei mahdollista suomalaisen työnantajan järjestää työntekijöilleen maksuperusteista lisäeläketurvaa Suomessa eläkesäätiö- ja kassamuodossa.

Eläkesäätiöt, eläkekassat ja henkivakuutusyhtiöt vaihtoehtoisina järjestämistapoina

Etuusperusteisen lisäeläketurvan järjestäminen omassa eläkesäätiössä tai eläkekassassa on ollut työnantajille edullinen vaihtoehto vakuutusyhtiöjärjestelyyn verrattuna, koska henkivakuutusyhtiöiden kulurakenne on toisenlainen kuin pienemmissä eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa.

Henkivakuutusyhtiön perimät liikekulut ovat viime vuosina olleet merkittävästi korkeampia kuin eläkesäätiöiden vastaavat osuudet.

Kilpailun lisääminen ja mahdollisuus maksuperusteisen lisäeläketurvan järjestämiseen eläkesäätiössä sekä eläkekassassa olisi sekä suomalaisten työnantajien että työntekijöiden edun mukaista. Vaihtoehtojen lisääminen tehostaisi nykyisten toimijoiden kustannustehokkuutta ja antaisi kullekin työnantajalle mahdollisuuden valita itselleen sopivimman ja tarkoituksenmukaisimman vakuutusmuodon.

Eläkesäätiöyhdistys onkin esittänyt, että maksuperusteisen lisäeläketurvan järjestäminen olisi saatettava mahdolliseksi eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa pikaisella aikataululla. Olisi perustettava erillistyöryhmä laatimaan selvitykset maksuperusteisen lisäeläketurvan järjestämiseksi suomalaisissa eläkesäätiöissä ja eläkekassoissa.

Muut seikat

Eduskunnan talousvaliokunnalle jättämässään lausunnossa Eläkesäätiöyhdistys on kiinnittänyt huomiota maksuperusteisen lisäeläketurvan lisäksi seuraaviin epäkohtiin:

- kate- ja vakavaraisuussäännösten tuominen lain tasolle vain eläkesäätiöille ja eläkekassoille
- tiedonantosäännösten laajentumiseen tavalla, joka rikkoo eri eläkelaitosmuotojen kilpailutasapuolisuutta
- direktiivin antamaan mahdollisuuteen alle 100 hengen eläkelaitoksia koskevista helpotuksista, joita ei kuitenkaan Ruotsin mallin mukaisesti oltaisi tekemässä
- direktiivin antamaan mahdollisuuteen katevajauksen käyttämisessä.

Lopuksi

Kantavana periaatteena Suomen lainsäädännössä on ollut, että lainsäädäntöä tulisi kehittää niin, että eri vaihtoehtoja ei perusteettomasti lainsäädännöllä asetettaisi toista heikompaan asemaan. Myös lisäeläkerahastodirektiiviä implementoitaessa olisi kiinnitettävä huomiota eri eläkelaitosten tasapuoliseen kohteluun.

Eduskunnan talousvaliokunta on ensimmäisen kuulemistilaisuuden jälkeen laajentanut asiantuntijakuulijoiden piiriä mm. Kilpailuvirastoon, jota Eläkesäätiöyhdistys toivoi jo ministeriön kuulevan.

Aika näyttää, minkälaisena lisäeläkerahastodirektiivi tulee Suomen lainsäädäntöön. Asialla on kuitenkin kiire, sillä direktiivi olisi jo tullut saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä 23.9.2005 mennessä. Nyt aikataulusta ollaan jo myöhässä. Kiireellinen aikataulukin huomioon ottaen lainsäätäjällä on tärkeä tehtävä, kun sen tulee implementoida vakuutetun suojan näkökulmasta laadittu direktiivi suomalaiseen lainsäädäntöön, ottaa kuitenkin huomioon sekä kansallinen kilpailulainsäädäntö että Euroopan yhteisön oikeuden pakottavat säännökset. Samalla direktiiviä implementoitaessa olisi kiinnitettävä huomiota eri eläkelaitosmuotojen sekä vakuutuksenottajan ja vakuututetun tasapuoliseen kohteluun.

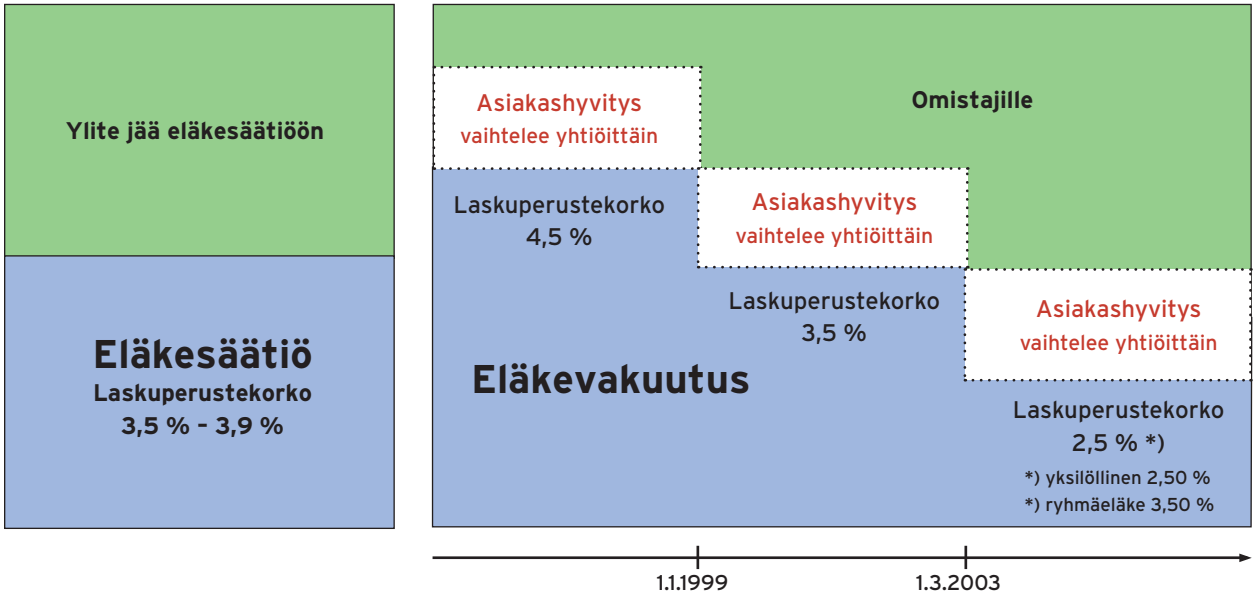

Kuvasatoa syksyn 2005 koulu

Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen sijoitustoiminnasta vastaaville suunnatussa sijoituspäivässä lokakuussa Ravintola Savoyssa oli noin 40 osallistujaa.

Pääekonomisti Timo Tyrväinen, Aktia Säästöpankki Oyj, kuvasi maailmantalouden trendejä sijoittajan näkökulmasta.

Syksyn 2005 aikana Eläkesäätiöyhdistys järjesti 4 koulutustilaisuutta, joihin osallistui yhteensä noin 200 henkilöä ja kuultiin lähes 30 alustusta. Kiitokset kaikille alustajille sekä tilaisuuksiin osallistuneille. Tavataan jälleen ensi vuonna oppimisen merkeissä!

Pääanalyytikko Pekka Spolander Opstock Sijoitustutkimuksesta kuvasi käsityksiään osakemarkkinoiden näkymistä.

Kuvat alla: lisäeläkesäätiöiden ja -kassojen kirjanpito- ja tilinpäätöspäivä 23.11. Ravintola Pääpostissa.

Poraston laskentapäällikkö Mari Lintunen kertoi käytännön kirjanpito- ja tilinpäätösohjeita.

utustapahtumista

Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen kirjanpito- ja tilinpäätöpäivään 30.11. Ravintola Bankissa osallistui lähes 90 henkilöä.

Ylitarkastaja Jukka Toropaisen alustus käsitteli vakavaraisuussäännöksiin liittyviä erityiskysymyksiä.

Päämatemaatikko Tuula Lempiäinen, Oy Porasto Ab

Eläkekassa vai eläkesäätiö?

Eläkekassan voivat perustaa työnantajat, joita yhdistää jokin toiminnallinen yhteys, tyypillisesti toimiala. Työnantajilla voi olla yhteistä toimintaa jo työnantajaliittojen tai -yhdistysten muodossa ja siten yhteisiä intressejä voitaisiin ajaa myös eläkejärjestelyn avulla. Kustannukset jaetaan kassassa työnantajien palkkasummien suhteessa. Lisäetukassassa voidaan kulut kohdistaa myös aiheuttamisperiaatteella työnantajille.

Eläkesäätiössä työnantajilla tulee olla kiinteä taloudellinen yhteys. Tyypillisesti säätiön ovat perustaneet samaan konserniin kuuluvat työnantajat. Myös sama omistaja on voinut olla tekijä, joka on yhdistänyt säätiötyönantajia. Säätiöissä varojen yhteinen hoito on käytännössä johtanut siihen, että konsernipohjaiset ovat vallitsevia ja kustannukset jaetaan palkkasummien suhteessa. Työnantajakohtaista kirjanpitoa pitävä säätiö voi tietenkin olla ratkaisu, jos työnantajilla on erilaisia taloudellisia intressejä säätiön suhteen.

Sekä TEL-säätiöillä että -kassoilla toimintapiirin tulee olla vähintään 300 työntekijää.

Vastuunsiirrot työeläkeyhtiöstä perustettavaan laitokseen tapahtuvat periaatteessa samalla tavalla: yhdestä vakuutusyhtiöstä siirtyvien työntekijöiden lukumäärän tulee olla yli 300, jotta vastuut ja toimintapääoma siirtyisivät. Säätiötä perustettaessa työntekijöiden lukumäärä per siirtyvä vakuutus tulee olla yli 50, kassaa perustettaessa pienemmätkin vakuutukset voivat tuoda vastuut tullessaan. Yhtiöiden tasoitusvastuuta ei siirry kummassakaan tilanteessa.

Ratkaisevat erot

Mikä voisi olla se ratkaiseva tekijä, jos molemmat laitostyypit olisivat työnantajille mahdollisia?

Yksi ratkaiseva ero piilee hallinnossa: Kassoilla hallitus muodostetaan siten, että puolet jäsenistä ovat työntekijöiden ja puolet työnantajien edustajia. Säätiöillä työnantajien edustajilla on kaksi kolmasosan enemmistö hallituksessa. Toisaalta tärkeissä kysymyksissä hallituksessa tulee olla viisi kuudesosan enemmistö asian kannalla, joten hallinnonkin ero voi olla käytännössä aika pieni.

Toinen ratkaiseva ero on maksujen periminen: lisäetusäätiössä työntekijöiltä ei voida periä maksuja. Jos halutaan, että työntekijätkin kantavat kortensa kekoon maksujen muodossa, vaihtoehto on lisäetukassa. TEL-säätiöllä ja -kassalla ei kuitenkaan ole tässä suhteessa eroa.

Vakuutustekniikassa on erona eläkkeiden alkamista puskuroiva tasoitusvastuu. Säätiöllä sellaista ei ole, mutta kassoilla on. Kassoihin kuuluu usein pieniä työnantajia ja niille maksujen puskurointi on erityisesti tarpeen. Tasoitusvastuun määrä voi olla nolla, joten sen kartuttaminen ei estä kassan perustamista. Säätiössä puskurien kerääminen ei ehkä ole niin tarkoituksenmukaista. Työnantajat kustantavat vuosittain myönnetyt eläkkeet ja se on nähty selkeäksi tavaksi.

Mikäli työnantajan taloudellinen yhteys katkeaa muihin säätiötyönantajiin, sen on lähdettävä pois säätiöstä. Silloin myös aina vanhat vastuut siirtyvät vakuutuksen mukana. Säätiössä ei siten voi olla päättyneitä vakuutuksia. Kassassa toimintapiirin määrittely voi olla sellainen, että kaikissa tapauksissa työnantajan ei ole pakko lähteä pois kassasta. Ja vaikka sitten työnantaja päättäisikin lähteä, vanhat vastuut eivät välttämättä siirry vakuutuksen mukana. Vastuunsiirrosta päättää kassan hallitus. Kassassa voi siten olla päättyneitä vakuutuksia, joiden vastuita vastaava ylituotto voidaan käyttää jatkuvien vakuutusten hyväksi.

Mikäli eläkekassa omistaa osakkaidensa osakkeita, se voi käyttää äänivaltaa näiden yhtiökokouksissa. Joissakin tilanteissa se voi osoittautua tarpeelliseksi. Eläkesäätiöillä tämä ei ole niin selvää. Luultavasti intressiristiriitojen vuoksi se ei olisi mahdollista.

Eläkesäätiöiden ja työeläkeyhtiöiden työkyvyttömyyseläkkeiden maksutekniikka eroaa

Työeläkeyhtiöt siirtyvät suurtyönantajien työkyvyttömyyseläkkeiden maksussa maksuluokkamalliin vuoden 2006 alusta lukien. Siinä työkyvyttömyyseläkkeiden vakuutusmaksu määrätään jo ennakkoon sen mukaan, mihin maksuluokkaan työnantaja kuuluu. Työnantajan aikaisempien vuosien työkyvyttömyyseläkemeno määrää maksuluokan. Mitä suurempi meno on ollut, sitä korkeampi on myös maksuluokka ja edelleen sitä suurempi on vakuutusmaksu. Kyseisen vuoden vakuutusmaksua ei enää jälkikäteen muuteta.

Menettelyn hyvä puoli on se, että vakuutusmaksu on tiedossa jo ennakkoon. Jälkikäteen ei seurata, riittikö työnantajalta peritty vakuutusmaksu menoihin. Eikä siten jälkikäteen peritä

lisämaksuja.

Työeläkeyhtiöt lähtivät miettimään uutta tekniikkaa työkyvyttömyysvakuutusmaksulle kansainvälisten tilinpäätösstandardien vuoksi. Vuodesta 2005 alkaen pörssiyhtiöiden on EU:ssa tehtävä IFRS-standardien mukainen konsernitilinpäätös. Työkyvyttömyyseläkkeiden omavastuumaksujen periminen jälkikäteen johti IFRS-tilinpäätöksessä epäedulliseen asemaan sellaiset työnantajat, joilla TEL-eläkkeet oli järjestetty työeläkeyhtiössä. Nämä työnantajat olisivat joutuneet kirjaamaan velaksi varauksen vastaisia työkyvyttömyyseläkkeitä varten. Nyt maksuluokkatekniikka, jossa jälkikäteen maksuja ei peritä, poistaa tämän ongelman. TEL-järjestely vakuutuksessa tulkitaan ns. maksuperusteiseksi ja työnantaja kirjaa kotimaiset vakuutusmaksut eläkekuluiksi.

Jos työnantaja on järjestänyt TEL-eläketurvan säätiössä, se tulkitaan edelleen etuusperusteiseksi rahastoitujen vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeiden osalta. Syynä ei ole pelkästään työkyvyttömyyseläkkeiden omavastuutekniikka vaan myös työnantajan vastuu sijoitustoiminnan onnistumisesta. Säätiössä työnantajalla on maksuvelvollisuus jälkikäteen, mikäli säätiön varat eivät riitä rahastoituihin eläkkeisiin. TEL-säätiön IFRS-standardin mukaisissa eläkekululaskelmissa tarkastellaan myös omaisuuspuolta, joten säätiötyönantajilla ei ole ongelmaa vastaisten työkyvyttömyyseläkkeiden vastuusta.

Myös työkyvyttömyyseläkkeissä eroa

Säätiössä työnantajan työkyvyttömyyseläkkeiden kustannukset muodostuvat eläkevastuusta, joka varataan tilivuonna myönnetyistä eläkkeistä. Kustannukseen vaikuttavat myös maksetut rahastoidut eläkkeet, aikaisempien eläkkeiden vastuun muutos ja tuntemattomien työkyvyttömyyseläkkeiden vastuun muutos. Jos esimerkiksi jokin työntekijä paranee ja työkyvyttömyyseläke päättyy, varattu eläkevastuu puretaan ja varat palautuvat työnantajalle. Eläkevakuutusyhtiössä maksuluokkatekniikkaan siirtymisen jälkeen palautuksia ei enää tehdä.

Eläkevakuutusyhtiöissä joudutaan tavalla tai toisella turvaamaan työkyvyttömyyseläkkeiden maksujen riittävyys tilanteessa, jossa jälkikäteen ei voida periä lisämaksuja. Tyypillisesti tällainen turvaavuus taataan keräämällä puskuria tasoitusvastuuseen. Säätiöissä työnantaja vastaa eläkekuluista eikä eläkkeiden alkamista tasoittaviin puskureihin tarvitse kerätä varoja.

Maksuluokkatekniikkaan siirtyminen on vaatinut melkoiset uudistukset myös vakuutusyhtiöiden tietojärjestelmiin. Jopa Eläketurvakeskukseen lähetettäviin eläkkeiden rekisteröintitietoihin on tehty lisäyksiä. Eläkesäätiöiden ja -kassojen edustajat eri yhteistyöryhmissä ovat pitäneet huolen siitä, että säätiöiden ja kassojen ilmoittamiin tietoihin ei lisätä vakuutusyhtiöiden tarvitsemia tietoja.

Eläkesäätiöissä työnantajat vastaavat omista ja vain omista työkyvyttömyyseläkkeistään. Kustannuksia tasataan mahdollisesti vain samaan konserniin kuuluvien työnantajien kesken. Tämä jos mikä on omiaan kannustamaan työnantajia pitämään huolta työntekijöidensä työkyvystä ja sitä kautta pitämään myös eläkekustannukset kurissa.

...JATKOA SIVULTA 6.

TEL-järjestelmäkeskustelu eurooppalaisen ”liability based investing” -trendin näkökulmasta

Asset-liability -ajatteluun tottuneelle ajatus eläkejärjestelmän paremman tasapainon hakemisesta rahastoitujen eläkkeiden kerrytysvaateen tekemisellä joustavaksi voi vaikuttaa lievästi sanoen oudolta. Tavanomaisessa eläkelaitoksen asset-liablity -ajattelussa kun tyypillisesti liability- eli vastuupuoli on enemmän tai vähemmän annettu. Vastuiden ja varojen tasapainottaminen tehdään sopeuttamalla varat eli sijoitussalkku sellaiseksi, että sen käyttäytyminen on mahdollisimman hyvin synkronissa vastuiden käyttäytymisen kanssa.

Eurooppalaisessa ”liability based investing” -trendissä on kysymys juuri sijoitusten sopeuttamisesta vastuiden käyttäytymiseen. Keskeisenä tekijänä tässä on eläkevastuiden markkinaehtoisesti määritetyn arvon korkoherkkyys, jonka vastapainoksi on sännätty suuntaamaan sijoitusvaroja samalla tavalla korkojen muutoksille herkkiin – mutta matalatuottoisiin – pitkiin joukkolainoihin. Tämä lähestymistapa on ymmärrettävä kun lähtökohtana on täysin rahastoidut eläkevastuut. ”Liability based investing” -lähestymistavalla voidaan varmistaa, että eläkevastuut pysyvät katettuina korkomuutoksista huolimatta, kun varojen arvo heiluu tasatahtia vastuiden arvon kanssa.

”Liablity based investing” -trendin näkökulmasta suomalaisessa eläkekeskustelussa asiat ovat päälaellaan: merkitsisihän rahastoitujen eläkkeiden vuosittaisen karttumisprosentin tekeminen riippuvaksi sijoitustuotoista oikeastaan sitä, että vastuut tehdään riippuvaksi sijoituksista – ehkäpä vastuita voisi tältä osin kutsua termillä ”investing based liabilities”.

TEL-järjestelmää koskevassa keskustelussa lähtökohta on kuitenkin toinen kahdessa tärkeässä suhteessa. Ensinnäkin TEL-järjestelmä on vain osittain rahastoiva ja lähtökohtana on tilanne, jossa rahastoidut varat kattavat vain noin 25 % tulevien eläkevelvoitteiden todellisesta arvosta. Tämä suuntaa keskustelun perustellusti siihen, miten rahastoimattomat eläkevastuut saadaan tulevaisuudessa parhaiten hoidetuksi ilman kohtuutonta nousua eläkemaksuissa. Toiseksi, pöydällä on koko järjestelmä, myös sen vastuupuoli. Käytettävänä on suurempi keinovalikoima, kun mahdollisuudet eivät rajoitu siihen, miten varat pitäisi sijoittaa, jotta annetut eläkevastuut tulisivat parhaiten katetuiksi. Nyt mahdollisuuksia voidaan etsiä myös siitä, miten nuo eläkevastuut määritellään. Rahastoitujen eläkkeiden vuosittaisen karttumisprosentin tekeminen riippuvaksi sijoitustuotoista antaa mielenkiintoisen mahdollisuuden yhdistää tavoite ”päästä korkeampiin tuottoihin sijoitetuille eläkevaroille” tavoitteeseen ”luoda vakaa järjestelmä ilman, että laitoskohtainen toimintapääomatarve nousee kohtuuttomasti”.

ESKO HAAVISTO

Hyvää joulua

& Onnellista uutta vuotta

ELÄKESÄÄTIÖYHDISTYS - ESY RY
KALEVANKATU 13, 3. KERROS
00100 HELSINKI
PUH. (09) 687 7440
FAKSI (09) 687 74440
WWW.ELAKESAATIOYHDISTYS.FI